

BERTIL AF UGGLAS:

Att vara riksdagsman

I Svensk Tidskrifts serie "Att vara" har turen kommit till riksdagsman Bertil af Ugglas. Han konstaterar att man inte kan tala om en typisk riksdagsman då riksdagen som väl är rymmer personer som representerar olika yrken, bakgrund, erfarenheter och intressen. Arbetet är meningsfullt, roligt och stimulerande. Riksdagsmän saknar dock fritidsproblem då mycket arbete måste utföras då andra är fria.

"Att vara, eller icke vara — det är frågan"

Det anses fint att inleda allmänna betraktelser med ett citat. Axel Waldemarson gör det alltid. Därför ovanstående, som inte bara är välkänt utan dessutom begripligt i sammanhanget.

Frågan ställs vart tredje år och svaret är ingalunda givet endast av den enskilde riksdagsmannens* insatser. Partiets allmänna prestationer, befolkningsförflyttningar, andra partiets åtgärder osv utgör faktorer, som endast i begränsad grad låter sig kontrolleras. Det önskade svaret är dock nästan alltid detsamma — omval. Man kan fråga sig varför. För lönen kan det inte vara. Det är ett lågt betalt yrke både i nationell och internationell jämförelse.

Svaret på den frågan är naturligtvis att det är ett i högsta grad meningsfullt, stimulerande och kolossalt roligt yrke. För mig är självständigheten, ansvaret, friheten (om vilken mera sedan) och den möjlighet att göra nytta, som jobbet innebär, en daglig glädje.

Rubriken "Att vara riksdagsman" är något snusförnuftig. Jag har inte satt den själv, men däremot med glädje lovat skriva någonting under den. Den påminner litet om "En bok jag läst", "Mitt sommarlov" eller "En historisk person, som tilltalat mig" och är lika besvärlig att få ord-

* Därmed — och framdeles — avses också riksdagskvinnorna. De blir förtörnade om vi tex benämner dem riksdagsledamöter i stället för riksdagsmän för att markera att vi observerat att de inte är män. Könscrollstänkandet har sina paradoxer.

ning på som dessa, när man en gång börjat. Om det sista ämnet skrev som bekant en elev "att den enda historiska person som tilltalat mig var riksdagsman Nilsson, och det var på tåget mellan Herrljunga och Borås."

Vilka är riksdagsmän?

Det svåra är att riksdagsmännens arbete och situation så föga lämpar sig för systematiska generaliseringar. Vi är en grupp på 350 kolleger med samma unika arbetsplats, meningsmotståndare ur olika partigrupper, konkurrenter i evig strid och förhandling, men vänner ändå. Samtidigt är riksdagsmännen så olika till bakgrund, förankring, varför de är riksdagsmän och till sätt att arbeta. De företräder — och så skall det ju vara — olika bygder, erfarenheter och intressen. Det finns inte en typisk riksdagsman. Några typer går dock att urskilja.

Riksdagsmännen från normalstora landsortsvalkretsar är — bortsett från socialdemokraterna — ofta ensamma på sin bänk. En och annan är en ledande rikspolitiker men oftast är deras roll en annan. De har stark och stabil lokal förankring. De sitter säkert så länge partiet klarar sig någorlunda och slipper konkurrens inom sitt parti om det de särskilt är talesmän för. Kommunalmän är de oftast. De är medelålders och sällan kvinnor.

Storstadsriksdagsmännen är en brokigare grupp. Deras lokala förankring är svagare, eftersom de är flera om den. Här finns flera yngre och kvinnor, stjärnskott

och yrkespolitiker. Ett antal är alltid i riskzonen, även vid begränsade röstförskjutningar. Konkurrensen är hårdare.

De tysta socialdemokraterna är en krympande grupp, men fortfarande urskiljbar. Om ett parti har mer än 150 platser, bortåt hälften av alla utskottsstolar och ett flertal ledamöter på länsbänkarna blir det ganska många, som sällan har anledning höja rösten eller får nämnvärd uppmärksamhet när de gör det.

Bönderna är som alltid välorganiserade och överrepresenterade. Det är både naturligt och bra att det är så. Bönder är kloka personer och utgör ofta den bofasta befolkningen i omflyttningarnas tid. Jag är själv bonde.

Företagarna samarbetar väl över parti-gränserna och hör regelbundet av sig med flerpartimotioner. Fackföreningsgubbarna känns också igen på en viss förenkling i argumenten. Andra grupper finns, byggmaffian och nykteristerna t ex men urskiljs bara periodvis.

Lojalitet mot partiet

Så till de mer allmängiltiga förhållandena kring vårt yrke. Det här med friheten t ex kan ju diskuteras, jag medger det. Partiledningen gör det ofta när det är oenighet i riksdagsgruppen. I själva verket finns här en inbyggd dualism, som vi som arbetar med politik måste kunna leva med. Väljarna har valt mig för att jag skall bruka mitt förstånd och följa mitt samvete. Det är självklart. Väljarna har emellertid också ett krav på mig att vara lojal mot

partilinjen. Sådana mandat som herr Sjöholm anser sig ha finns inte.

Har jag ett personligt mandat eller ett partimandat? Svaret varierar mellan olika riksdagsmän men är i princip ett både/och. Det är min skyldighet att försöka i min riksdagsgrupps överläggningar eller på annat sätt få mitt parti att ta en enligt min mening riktig ställning och när beslutet är fattat vara lojal mot partilinjen. Det finns dock undantag. Skulle partiet i principiella frågor ta ställning på ett sätt jag inte kan acceptera skall jag följa mitt samvete och min övertygelse. Denna dubbla skyldighet — och yttersta rättighet — för riksdagsmännen är en förutsättning för att ett partis riksdagsgrupp skall fungera på rätt sätt.

Även om inslaget av personval är begränsat i vårt valsysteem med proportionella val i större valkretsar, är riksdagsmannen vald i en demokratisk process. Hans förbund bestämmer hans chanser på en

nomineringsstämma, och ett provval bland medlemmarna ligger till grund för beslutet. Partiledningen har små möjligheter att påverka denna process, bör inte göra det, och gör det inte heller om den är förständig.

Här skulle nu lämpligen sägas någonting om att riksdagsmannen sitter i utskott och kommittéer när kammaren är tom, om de många resorna ut i landet, om alla uppdrag osv. Jag skall inte göra det, för artikeln är redan tillräcklig.

Ett särdrag för politikernas arbete vill jag dock påpeka: att mycket av hans arbete måste göras på andra människors fritid, vilket lämnar mycket litet fritid åt honom själv. Detta innebär onekligen problem för riksdagsmannens familjeliv, om familjen anser det vara av värde att se honom ibland. Riksdagsmannen har dock en lösning på detta problem, som jag varmt kan rekommendera — att gifta sig med en annan riksdagsman!